Jolsvai András

Szoba kiadó

13.

– Rozált kitették! – ezzel a mondattal fogadta a barátját Szabó Gege a következő Svejkszerdán.

Rió persze a múlt héten követett mezsgyén haladt, és azt hitte, a férje tette ki az asszonyt, miután megtudta, hogy összeszűrte a levet a Gegével. Már nyitotta is a száját, hogy azt mondja, na látod, most legalább elveheted, de a következő mondatból megértette, rossz irányba indult, így aztán jobbnak látta, ha hallgat.

– Masa elhívta magához, mintha csak pletykálnának teázgatva, ahogy szoktak, és mintegy odavetőlegesen kirúgta. Még a Szomszédokat se halkította le közben.

– Borzasztó zavarban lehetett. Végtére is tizenöt éve voltak barátnők.

– Te most is őt véded? Ebben a helyzetben?

– Nem védem, magyarázom. Védeni a közös múltunkat próbálom, a mi Ékezetünket, de úgy látszik, kevés sikerrel.

– Ez a hajó elment, Rió – mondta Gege békülékeny hangon – ezen már nem tudunk segíteni.

Hosszabb ideig csöndben iszogattak aztán. Nem kellettek ehhez szavak, mindketten a régi Ékezetben jártak most, az apró, cellaszerű szobákban, ahová annyi élmény kötötte őket. Ott váltak igazán felnőtté, ott fogadta be őket a szakma. Megannyi meghatározó élmény érte ott őket, megtanulták, hogyan születik egy könyv, írókat, költőket, kritikusokat ismerhettek meg, és persze dilettánsokat is. Ennek a két fiatal férfinak az Ékezet az első perctől kezdve többet jelentett egy munkahelynél. Közösséget, ne mondjuk, otthont. Az elkövetkező évtizedekben több emlékirat is megjelenik majd az Ékezet történetéről, Zátony és Szabó nem győznek csodálkozni olvastukkor – mintha ők egy másik kiadóban dolgoztak volna. Ezek az emlékiratok politikai játszmákról, irigységről, feljelentésekről és besúgásokról szóltak, egymásra fenekedő csoportokról és velük nagy élvezettel bábozó, diktatórikus igazgatóról, akitől szerzők és szerkesztők egyként rettegtek – hőseink pedig egy barátságos, nyitott műhelyre emlékeztek, ahol a sok mester szívesen tanítgatta őket, megmutatva fontos műveket és szakmai fogásokat. Az ő szemükben Harczos elvtárs, az igazgató se tűnt valami félelmetes figurának, inkább a régi korokból itt maradt ódivatú alaknak, akit a háta mögött Harczos ítinek hívtak, a kor-

szak bájos földönkívüli filmszereplője után, minthogy a leveleit mindunatalan Harczos et.-ként írta alá. Persze, a kémelhárító múltja, melyben, a szakma hagyománya szerint, hol letartóztatott volt, hol letartóztató, vont némi legendáriumot alakja köré, de mire Zátonyék megérkeztek az Ékezetbe, már több volt a patina ebben a legendában, mint az erő. Zátony öreg pozőrnek tartotta Harczost, örökös szürke öltönyével, fehér garbóival, mokaszinjával és fogai között szűrt szavaival, de azt elismeréssel említette róla később is, hogy odafönt mindig tartotta a hátát a munkatársaiért. És azt is korrekt ajánlatnak tartotta, amit a felvételekor mondott neki:

– Maga ne azon gondolkodjon egy kézirat olvastán, hogy nekem mi tetszene, hanem azt írja meg, ami magának tetszik. Aztán majd én eldöntöm, kiadom-e vagy sem.

(Rió nyolc évig dolgozott az Ékezetnél, és összesen tíz mondatot nem beszélt aztán a Harczos elvtárssal. Nem volt rá igény egyik oldalról sem: mindketten tették a dolgukat. Egy évvel Zátony távozása után váratlanul összefutottak a széplaki újságíró-üdülő bárjában. Akkor beszélgettek először – és utoljára – hosszabban. Harczos elvtárs egy kései szerelem lázában égett, és ezt az érzést meg kellett osztania valakivel. Zátony András mindig is úgy gondolta, véletlenül lett ő az. Akárhogy is, azon az estén jóval túllépték a zárórát és a javasolható Unicuma-dagot, és Zátony András megismerte a Harczos elvtárs magántörténetét is a hivatalos köztörténet után, de persze nemigen tudott mit kezdeni ezzel az ismerettel. A végén összetegeződtek, és megígérték egymásnak, hogy ezután rendszeresen találkoznak majd családilag. De persze nem így lett: Zátony alól hamarosan kiment a család, a Harczos elvtárs alól meg az élet. A szíve vitte el, amiről sokan állították, hogy soha nem is volt neki.)

– Csak a Rozit rúgták ki? – kérdezte Rió egy idő után.

– A szerkesztőségből igen. És nyugdíjba küldték a Tomori Bélát meg a Gyula bácsit, és megszüntették a Villányi Mari munkaviszonyát is, de az úgyis csak címzetes állás volt, mióta a férjéből nagykövet lett.

– És mivel indokolták?

– Semmivel. Illetve azzal, hogy a minisztérium már a fizetésekre se ad elég pénzt. És megmondták, hogy további elbocsájtások várhatóak. Ezzel szemben lehet jegyezni dolgozói részvényt. Vagy részjegyet. Vagy mi a fenét.

– Az meg mire volna jó?

– Mindenki lehet tulajdonos. Mindenki szerezhet egy tízezrednyi tulajdont a cégben. És ha majd végre privatizálják, és megint felível a csillaga, és a tőzsdére viszik, dőlni fog a lé. Csak addig kell kibírni valahogy.

Gege szörnyű grimaszt vágott ehhez a levezetéshez.

– A legnagyobb baj az – folytatta, miután belekortyolt a sörébe – hogy a főnökeink most is csak egymás nyírására képesek. Ott ülnek naphosszat a minisztériumi előszobákban, és azt hiszik, kisírhatnak még maguknak valamit, miközben befeketítik a másikat. Mióta a Harczos meghalt, egyébként is csak ez ment, de hát közben itt múlik ki a rendszer a szemünk láttára, és ezek csak ezt nem veszik észre. Nézd meg a többi kiadót, akiknek van egy kis eszük, összezárnak, és fütyülnek a minisztériumra meg a pártra meg a tanácsra meg mittudomén mire, alakítanak egy káeftét a romokon, viszik a nevet, a betyárbútort meg az értékes kéziratokat, és kész. Mi meg szépen megvárjuk, míg elönt minket a láva, mint a pompejieket. Ehhez csak gratulálni tudok.

– Ha ilyen pontosan látod a helyzetet, miért nem állsz a változás élére?

– Úgy ismersz te engem, mint aki bárminek is az élére állna? Arról nem is beszélve, hogy ha Rozi nincs ott, az egész nem is érdekel. Megyek én is Rió, csak megvárom, hogy kirúgjanak. Azt az élményt még el akarom tenni magamnak.

Most Zátony András volt a hallgatás sora. Nagysokára szólalt meg újra.

– De amúgy jól vagytok? Úgy értem, Rozi meg te?

Szabó Gege úgy nézett végig rajta, mint súlyos betegen.

–Amúgy jól.

14.

Luca minden nap délután három körül felhívta Zátony András. Vagy otthon, vagy a munkahelyén: tavaly az Emberi Hangnál, mostanában a Pagátnál. Olyankor beszéltek tíz-tizenöt percet, kivel mi történt, mikor látják egymást, milyen közös terveik lehetnek, és a beszélgetés végén hagyomány lett, hogy Rió megkérdezze, mit visel az asszony. Luca pedig részletező alapossággal elmondta. Ha az otthonából hívta a férfit, előfordult, hogy nem tartott sokáig az a felsorolás. Zátony ilyenkor nem tudta eldönteni, valóban így van-e, vagy az asszony csak a kedvében akar járni. Mint ahogy azt sem, hogy ezeket a telefonokat szerelmi vallomásoknak vagy szelíd ellenőrzéseknek tartsa-e.

Egyetlen rossz szava nem lehetett egyébként az asszonyra. Luca a kezdet kezdetén megmondta neki, hogy nem tud és nem is akar kilépni a házasságából, de ha ezeket a kereteket elfogadja, mindent megkaphat tőle, amire vágyik. És be is tartotta a szavát. Luca jómódban élt, a férje nagynevű focista volt, aki, miután kiöregedett, kapott egy butikot a Kígyó utcában. A férfi a boltot rábízta a feleségére, maga inkább a szövetségben vál-

lalt valami titkári állást, ami kevés munkával és sok ülésezéssel járt, valamint sűrű külföldi utazásokkal. Luca az évek során reprezentáló focistafeleségből ügyes üzletasszonnyá nőtte ki magát, komolyan felvirágoztatta a kis üzletet: aki márkás és színvonalas kötöttáruhoz akart jutni a nyolcvanas évek második felében Pesten, oda kellett benyitnia. Luca egykor kávéfőzőlány volt a Rozmaringban, hosszú combú, lófarkas, jókedvű és szőke, puszta jelenlétével fellendítette a presszó forgalmát, pedig azon alig volt már valami lendíthető. Oda jártak az újságírók, a nepperek és a totózók, és oda jártak seftelni, inni és kártyázni a focisták, akiknek a Sándor Csikar a lehető legjobb árfolyamon váltotta a schillingeket és márkákat. Ott ismerkedett meg a Luca a Karádi Bálinttal, akit akkoriban még Karádi kettőként ismert a világ, a hetvenkettes magyar aranylabdással, aki abban az évben az Albertet, a Benét és a Tichy Lajost is maga mögé utasította a góllövőlistán. A lány a kávét főzte, Karádi a lányt, és ebből azután előbb eljegyzés, aztán házasság lett. Karádi kivette Lucát a pult mögül, főállású focistafeleség lett belőle, aki hét közben a háztartást vezeti, hét végén meg a lelátón kiabál, torkaszakadtából, hogy szemüveget a bírónak, meg hogy nem lát, spori, kecskét vezessen, ne meccset. Luca tényleg beleszeretett ebbe a mindig vidám focistába, aki az életben is olyan volt, mint a pályán: mintha mindig valami váratlan kópéságon törné a fejét. Hamar megszerette a stadionok világát is, összebarátkozott a többi focistafeleséggel, együtt vásároltak, együtt jártak fodrászhoz, kozmetikushoz, hosszú órákig telefonáltak egymásnak, a legújabb divatlapokat forgatva. Luca megtanulta, mik a férfi kedvenc ételei, italai, mit szeret hallgatni (tánclemezeket), mit szeret olvasni (a sportújságot), mikor vágyik pihenésre, mikor babusgatásra, és mikor arra, hogy nagy társaság legyen körülötte. (Ilyenkor kerti partit vagy házibulit szervezett a baráti párokkal.) Egyszóval valódi sportfeleség vált belőle, és igazán elégedett volt a helyzetével. A férjére sem lehetett panasza, Karádi kettő sokkal szolidabban élt, mint a kor focistái általában, edzés után hazament és nézte a tévét, meccs előtti napon már kilenckor lefeküdt, hétfőnként, ha a csapat győzött előző nap, beült kicsit a Rozmaringba, hogy learassa a babérokat, de tizenegyre mindig hazaért, ha kikaptak, elment horgászni a Kvassay zsiliphez, hogy háborgó lelkét megnyugtassa. A fizetését az utolsó fillérig hazaadta, és nem szólt bele, mire költi az asszony. (Maradt azért neki is elég, a meccspénzek meg a prémiumok, meg még ami adódott, tudják, hogy van ez, de annak egy részét is a feleségére költötte: hetvenkilencben például vett neki kéz alatt egy kis Fiatot.) Még az sem okozott törést a házasságban, hogy nem született gyerekük. Próbálkoztak minden lehetséges módon, hiába. Luca egy idő után beletörődött, Karádi nem bánta. „Itt vagyok

én neked gyereknek, Lucácska, van velem annyi gondod, mint egy csecsemővel lenne", mondta a feleségének vigasztalólag, és alapvetően igaza is volt. Luca harmincöt éves korában végleg bezárta lelkének ezt a dosszéjét, és amikor gyerekezhetnékje támadt, elment a húgáékhoz, ott volt négy is, kedvére szemezhetett közülük.

Ha valaki megkérdezte volna, boldog-e, biztosan azt válaszolja, igen.

Jót tett neki ez a butik is, csak-csak megmutathatta magának és a világnak, hogy több van benne, mint hogy a rózsadombi házat működtesse. Életében először a maga lábára állt, most már nem kellett arra várnia, hogy hónap elején megkapja a pénzt a férjétől, hanem hamar eljött az idő, hogy ő tett be többet a közös takarékkönyvbe. Könnyen megérttette magát az emberekkel, könnyen tett szert új kapcsolatokra, hamar kiismerte magát ebben a maszek világban, ami sokban hasonlított a futball világára: az események egy része itt is egy láthatatlan zónában zajlott. Rengeteg új emberrel ismerkedett meg, és sok új barátságot kötött – az új barátok jobbára törzsvásárlói közül kerültek ki. Ezek többsége diplomás ember volt, a környékbeli impexeknél, államhivatalokban vagy az egyetemen dolgoztak, és olyan új világot nyitottak meg Luca előtt, amilyet addig nem ismert. Az ő révükön kezdett színházba járni, meg operába, TIT-előadásokra, szabadegyetemekre. Eleinte megpróbálta elvinni a férjét is ezekre a helyekre, de Karádi kettő csak a Vidám Színpadig volt hajlandó követni a feleségét. „Te csak menjél, fiacskám, nyugodtan", mondta, és elmerült a friss nyugati videokazetta-kínálatban. Luca, hazatérvén, gyakran találta a tévékészülék előtti fotelban, alva.

A nyolcvanas évek végére a Karádi család két tagja egyre szűkebb felületeken érintkezett egymással. De ezek az érintkezések megmaradtak szívélyesnek, szeretetteljesnek. Ha együtt töltöttek egy-egy estét, udvariasan megkérdezték egymást erről-arról (hogy Luca kér-e még egy pohár bort vagy hogy Bálint mit enne holnap ebédre), aztán ki-ki elfoglalta magát csöndesen. Karádiéknál sosem volt emelt hang, feszültség, veszekedés.

A negyvenedik születésnapján Luca pánikba esett. Bálint kint volt Zürichben az UEFA-nál valami konferencián, nyilván elhúzódott az ülés, de tény, hogy egész nap nem hívta föl az asszonyt, és másnap sem jutott eszébe az elszalasztott ünnep. Luca nem tette szóvá a dolgot, akkor sem, amikor a férfi hazaérkezett üres kézzel, de a torkában keserű gombócok gyülekeztek, az évszámot és a férji feledékenységet egyszerre túl nagy csapásként élte meg. Itt sziszeg már az öregség és a magány, gondolta, és amikor végre kidugta a fejét az elkeseredés kötélhurkából, elhatározta, hogy ezt nem várja meg ölbe tett kézzel: minél előbb szerez magának egy szeretőt.